

Нікітенко В. В.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Моїсеєнко Д. М.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Реформа української прокуратури та прийняття ЗУ «Про прокуратуру» залишили свій відбиток на ролі прокурора у цивільному процесі загалом та на підставах його участі при розгляді цивільних справ.

До наукового вивчення участі прокурора у цивільному процесі залучалися багато радянських та українських вчених, поміж яких можна виділити праці Бичкової С., Дунас Т., Трояна В., Лемик Р., Руденко М., Фурси С. та інших. Проте, питання, що досліджується, досі не втратило своєї актуальності у зв'язку з внесеними змінами до законодавства України у питаннях участі прокурора у цивільному процесі.

Розпочнемо розгляд даної теми з того, що представництво інтересів громадянина або держави в суді призводить до деяких дискусій серед науковців та правників про правову природу представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді. З цього приводу маємо зазначити, що прокурор не може виступати як сторона та третя особа у зв'язку з тим, що він захищає не свої права та інтереси, а права та інтереси іншої особи. До того ж, він має не особистий інтерес у розгляді та вирішенні справи, а інтерес держави, бо саме вона наділила прокуратуру вищезазначеною функцією. Р. Лемик у своїй праці зазначає, що процесуальний характер інтересу прокурора включає елементи публічності. Виходячи з його участі у судовому процесі на користь держави, науковець стверджує, що представляються суспільні інтереси, а не лише інтереси персоніфікованих суб'єктів [1, с. 50].

Далі розглянемо співвідношення прокурора з представником сторони. З приводу цього 57 КАС України прямо зазначає, що прокурор не може виступати як представник у суді, якщо він не виступає як представник компетентного органу, котрий являється стороною або третьою особою у справі, або як законний представник. Крім того, при аналізі законодавства вдалося виділити деякі відмінності між правовим становищем вищезазначених:

- прокурор самостійно приймає рішення про звернення до суду, а представник діє у суді на підставі довіреності (або закону);
- прокурор виступає від імені державного органу (прокуратури), а представник – від особи, котру він представляє;

– на підтвердження своїх повноважень прокурор, порівнюючи з представником, не зобов'язаний подавати до суду будь-які документи/довіреності, крім службового посвідчення, оскільки він не входить у жодні правовідносини з стороною тощо.

Прокурор у цивільному процесі є самостійним суб'єктом цивільно-процесуальних правовідносин, що здійснює функцію представництва у суді, маючи на меті захист прав, свобод та інтересів інших осіб.

Наступним питання розглянемо положення ч. 2 ст. 4, ч. 1 ст. 56 ЦПК, котрі наділяють прокурора правом звернення до суду у справах, віднесених до його ведення відповідно до закону, поруч з органами та особами, які відповідно до закону наділені правом звернення до суду в інтересах інших осіб та брати участь у справі в інтересах цих осіб (ч. 4 ст. 42 ЦПК) [2]. У вказаних нормах присутня диференціація правового становища прокурора й інших учасників судового процесу, що вдається за доцільне, оскільки статус прокурора у суді (поза межами кримінальної юстиції) визначений конституційно, і він (прокурор) має здійснювати представництво вказаних інтересів відокремлюючись від інших органів та осіб.

Додамо, що науковцями стверджується, що у законодавчо передбачених випадках прокурор:

- звертається з позовом до суду;
- бере участь у розгляді справ за його позовами;
- може за своєю ініціативою брати участь у справі, провадження у якій порушено за заявою іншої особи, до початку розгляду справи по суті;
- подає апеляційну, касаційну скаргу, клопотання про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими або винятковими обставинами [2, с. 91].

Слід зазначити, що приєднання до розпочатого судового розгляду на кожній стадії його розгляду відповідно до ч. 5 ст. 57 ЦПК, характеризується тим, що прокурор, незважаючи на його участь у розгляді справи в суді першої інстанції, має право оскаржити рішення суду як в апеляційному, так і в касаційному порядку. Зрозуміло, що приєднання прокурора до цивільного процесу на будь-якій стадії не означає його права, наприклад, приєднатися до справи, яку розглядає суд першої інстанції на стадії судових дебатів.

Підсумовуючи роботу можемо сказати, що прокурор у цивільному процесі, на наш погляд, являється самостійним суб'єктом цивільно-процесуальних правовідносин, що здійснює функцію представництва в суді маючи на меті захист прав, свобод та інтересів громадян чи держави. Підстави участі прокурора у цивільному процесі чітко окреслені законом, проте вони зазнали деяких змін із ухваленням ЗУ «Про прокуратуру» і дещо обмежені порівняно з попереднім законодавством про прокуратуру.

Список використаних джерел:

1. Лемик Р. Форми участі прокурора в цивільних процесуальних відносинах. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 49-57. URL: <http://www.chasopysnaru.gov.ua/ua/pdf/3-2015/lemik.pdf>.
2. Гнатів О., Троян В. Прокурор у цивільному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. С. 89–93. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38762/1/Гнатів.pdf>.